
DE ALWETENDE TOEZICHTHOUDER

Stelsel moet komende jaren vollopen met data

Nu toezichthouders verplicht informatie moeten uitwisselen van de wetgever, wordt er gewerkt aan het datasysteem Inspectieview Milieu. Daarin kan de toezichthouder in één keer alle inspectieresultaten van alle handhavingspartners zien. Maar pas op: "Als je rommel aanlevert, krijgen de ketenpartners ook rommel."

HARRY PERRÉE

Vraag handhavingsinstanties welk belang ze hechten aan het uitwisselen van informatie en ze zullen je verzekeren dat ze dit heel belangrijk vinden en al volop doen. Want alleen door informatie uit te wisselen krijg je de hele productie- en afvalketen in beeld, kun je zien waar de risico's zitten en toezicht houden en handhaven daar waar nodig, zo klinkt het. Toch was dit voor de wetgever onvoldoende. Met de inwerkingtreding van de Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Wet VTH) op 14 april jl. - de wettelijke verankering van de omgevingsdiensten - krijgen handhavingspartners de plicht om informatie uit te wisselen. Zijn milieuovertreeders voortaan kansloos tegenover de alwetende toezichthouder?

Voorlopig is die toezichthouder nog niet alwetend. Handhavingsinstanties - van omgevingsdiensten tot Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), van politie en Openbaar Ministerie tot de Nieuwe Voedsel-

en Warenautoriteit (NVWA) - moeten hun data delen, maar 'de gedigitaliseerde informatie-uitwisseling staat nog in de kinderschoenen', zo valt te lezen in de Evaluatie van het vernieuwde VHT-stelsel (juli 2015, Ministerie IenM). Er is gekozen voor een 'groeimodel'. Dat groeimodel heet Inspectieview Milieu (IvM), een datasysteem dat komende jaren moet vollopen met data over inspecties, vergunningen, overtredingen en maatregelen. Inspecteurs en toezichthouders kunnen zo per object een virtueel dossier raadplegen met daarin de inspectieresultaten van alle aangesloten inspectiediensten. "Er is, denk ik, geen regelterrein waar de handhaving zo verschrikkelijk versnipperd is als bij milieu. Vandaar dat het al een enorme slag is als je de informatie van al die verschillende diensten koppelt", zegt Wim Huisman, hoogleraar criminologie aan de VU.

Daderprofiel

Huisman heeft vorig jaar een lezing gegeven bij de laatste 'tekensessie' van IvM. Tien instanties zijn nu aangesloten, veertien hebben een aansluitingsovereenkomst getekend, vijftien een intentieverklaring en voor de rest lopen aansluitingsgesprekken of starten die dit jaar. Huisman was uitgenodigd om zijn visie te geven over het belang van IvM voor wetenschappelijk onderzoek. "Een vraag die leeft is: als een bedrijf op het ene terrein de regels netjes naleeft, doet het dat ook op een ander terrein? Dat is vaak de aanname, maar we weten niet of dat zo is. Als je daar zicht op krijgt, kun je typologieën maken van ondernemingen en krijg je een soort daderprofiel. En als je dat in dynamisch perspectief plaatst, kun je de levensloop van ondernemingen schetsen en aangeven in welke levensfase van een onderneming er een hoger risico is om wettelijke regels niet na te leven." Voorlopig bevat IvM onvoldoende data voor zulk onderzoek, zo bleek toen Huisman varkensbedrijven wilde onderzoeken.

Informatie van verschillende diensten koppelen

Bijvoorbeeld om de vinger te leggen op gesjoemel met co-vergistingsmaterialen

De Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant is een van de eerste deelnemers die zich aanmeldde om aan de databerg van IvM te bouwen. “Dit biedt dé meerwaarde van omgevingsdiensten: het ontsluiten en uitwisselen van informatie is een van de kerntaken van het hele stelsel waarin de omgevingsdiensten een rol gaan hebben”, verklaart directeur Marloes Tolsma bevlogen.

“Vandaar dat wij ons als lid van het eerste uur hebben aangesloten, met alle kinderziekten van dien. We zijn nog steeds bezig met het vullen van alle datasystemen, maar toch hebben wel alvast de stap gezet om die informatie te gaan uploaden.”

Directeur Henk-Jan Baakman van de Omgevingsdienst De Vallei wijst op het belang van goede datakwaliteit. “Als je rommel aanlevert, krijgen de ketenpartners ook rommel. IvM maakt het niet beter. We moeten het zelf beter maken en dat kost tijd.” De Gelderse omgevingsdiensten leveren stapsgewijs gezamenlijk data aan voor IvM. “We hebben de data goed voor elkaar voor de zwaarste categorie bedrijven: de BRZO-bedrijven en de complexe bedrijven. Van die categorie, een stuk of 350, gaan we eind dit jaar aansluiten en data leveren. De andere volgen later.”

“De huidige ontwikkeling die door de wet VTH en straks ook de Omgevingswet wordt gestimuleerd, is dat we gaan denken vanuit risico’s”, zo verklaart Baakman het belang van IvM. “Je moet slim omgaan met je risico’s en daar je capaciteit op inzetten.” Goede data zijn dan een eerste vereiste.

Resultaat

Wat goede data-uitwisseling kán opleveren, illustreert Jaco Lieveart van Omgevingsdienst Rivierenland die voor de Gelderse omgevingsdiensten de rol van programmamanager ketentoezicht vervult. In het verleden lukte het niet om de vinger te leggen op misstanden bij de handel in co-vergistingsmaterialen, legt Lieveart uit. Nu er in ketentoezicht wordt samengewerkt met part-

ners lukt dat wel. “Co-vergisting is een proces waarbij je mest met plantaardige stoffen mengt en een gas ontstaat: biogas. Dat is op zich nuttig toepasbaar. Alleen, in het verleden bleek dat er niet-toegestane afvalstoffen, bijvoorbeeld glycerine van dierlijk afval, werd toegevoegd. Dat rijdt je uiteindelijk uit op het land, met het risico van verspreiding van dierziekten en andere gezondheidsrisico’s en milieurisico’s.”

“Door informatie van de politie, de NVWA en de ILT te gebruiken, kwamen wij er achter dat alle Gelderse handelaren in co-vergistingsmaterialen niet-toegestane stoffen leverden aan co-vergisters. Bij een individuele controle van een toezichthouder van een omgevingsdienst krijg je dat nauwelijks gevonden, omdat je domweg niet beschikt over die informatie. Door informatie te delen kom je er wel achter.”

Hapsnap

Dit soort inzichten zal vaker ontstaan, door het delen van data te verplichten, meent Lieveart. Straks kan hij de informatie zo van internet plukken. “Nu is het nog iedere keer bellen en uitleggen waar je het voor nodig hebt en wat je wilt en informatie naast elkaar leggen.” Tolsma beaamt dat: “Het ging meer hapsnap. Dan belde de politie ons en dan keken wij in ons systeem en zagen de informatie van onze controles, maar niet de informatie van ILT, Belastingdienst of NVWA. Dan heb je steeds brokjes informatie. Het mooie van zo’n systeem is dat je de informatie van heel veel bronnen bij elkaar brengt. Dat je vanuit heel veel invalshoeken naar dat bedrijf kunt kijken.”

Maar, waarschuwt ze, hoe meer data van verschillende inspecties er in IvM zitten, hoe groter het belang van data-analyse. “Je moet energie en capaciteit zetten om er weer informatie uit te halen. Dat je leert kijken: hé, wat zou er aan de hand kunnen zijn als je verschillende signalen bij elkaar brengt?”